

krasnega cvetja, zato ni čuda, da je človek koj segel po njem, in ga jel blizo hiše vzgojevati, da ga ima vedno pred očmi in da se more nasladjevati z vonjem in lepoto njegovo. In za tako cvetličje ni človek imel pripravišega mesta od ograjenega sadovnjaka. Tu mu je bil najvarnejši. K temu cvetličju se je pridružilo še uresno drevje in cvetni grmi, in tako so nastali prvi vrtovi.

Ogledimo po vrsti vse najstareje kulturne narode, in prepričali se bomo, da so s posebno ljubeznijo se bavili z vrejevanjem vrtov. Ljubezen za lepoto je bila povsodi in vselej pri vseh naprednih narodih globoko vkoreninjena. Če hočemo pregledati povest vrtnarstva, moramo iti po isti poti, po kateri je šla tudi kultura pojedinih narodov. Zibel kulture je bila v Aziji, od koder se je preselila v Evropo, in kakor kultura, tako se je tudi umetno vrtnarstvo začelo najprej v Aziji razvijati.

Pred vsemi drugimi pa moramo omeniti dveh kulturnih narodov, ki sta se samostalno popela do znamenite višine, Kitajci v Aziji in Peruvanci v Ameriki. Kultura pri enem kot drugem narodu se je porodila brez vsakega tujega vpliva, pa je tudi ostala brez vpliva na ostale narode.

Kitajci so bili veliki ljubitelji lepega cvetja in uresnega drevja, a v vrtnarstvu so bili posebni veščaki. Njihovi vrtovi nas v mnogem spominjajo današnjih angleških vrtov. V sedemnajstem stoletju so se poznali Angleži s popisi kitajskih vrtov, in zbog tega trdijo mnogi, da je to kolikor toliko vplivalo na razvoj angleškega vrtnarstva. Po vsi iztočni Aziji vzgojevali so prekrasne vrtove uže v najdavnějšíh časih okolo tempeljev in po pokopališčih. Poiskali in nakupili so najlepših dreves in najkrasnejših cvetic v najdaljnejših krajih. Na Kitajskem je razširila vladarska hiša Han svoje vrtove na več milj daleč, a narod se je začel zato po robu staviti, ker mu je čedlje manj sveta hodilo za oranico. Ti ogromni kitajski vrtovi so oponašali v vsem prirodo in niso trpeli nič prisiljenega in izmerjenega. Nek starodaven pisatelj kitajsk omenja o vrtovih, da oni imajo človeku prirodo nadomestovati, da v njih nahaja veselja in počitka. Vrtovi ti naj nam prikazujejo vse dražesti prirode, brežuljke in dolove, potoke in jezera. Vsaka simetrija, velí on, dolgočasi človeka, in vse, kar je na vrtu prisiljenega, vse to človeka jezi. In res so vsi kitajski vrtovi po tem načelu vrejeni. Po vrtovih se vijó nepravilni krivi poti, tu se vzdigujejo umetno nasuti brežuljki, tu se zvijajo potoki in tu se širijo bistra jezera, a okolo vsega tega se vrsté slikoviti gaji krasnega drevja. Ob zelenih tratinah rastejo lepopisane cvetlice. Da-si so Kitajci dobri vrtnarji, vendar ne prikazujejo vselej dovoljno ukusa pri stvarjanju umetnih okolic. Vsi kitajski pesniki preslavljajo take vrtove in nahajajo samo v njih pravo lepoto. Potnik Marko Polo je popisal tak vrt, ki ga je zasadil vladar Kubilaj v drugi polovici trinajstega stoletja blizo današnjega Pekinga. Na tem vrtu je rastlo vsakovrstno drevje in je živela velika množina divjačine. Skozi vrt je tekla umetno napeljana reka in v njej so plavale najlepše ribe, katere so s pletenino porazdeljene bile v pregradke. Blizo kraljeve palače je stal visok umetno nasut brežuljek, ki je bil zasajen z vedno zelenimi drevesi. Cesar je bil zapovedal, da izberó za brežuljek najkrasnejših dreves. In sloni so morali prinašati ta drevesa s koreninami in prstjo. Na vrhuncu tega zelenega brežuljka je stal mal kiosk z dražestnim razgledom, in tu je vladar najraje počival. Ves vrt je bil obzidan.

Vrtnarstvo pri starih Peruvancih se je razvilo v prečudni obliki. Domovina njihova je imela preobilo

zlata. Pripovedujejo, da je poslednji vladar peruvanski (1522. l.) obljubil svojim preganjalcem, da jim hoče sobo, v kateri je bil zaprt, napolniti z zlatom tako visoko, kolikor more visoko seči z roko, samo ako ga izpusté iz uječe. Ker so imeli Peruvanci toliko zlata, niso vedeli kamo ž njim, in prišlo jim je v glavo, da so začeli delati zlate vrtove.

Stari pisatelji pripovedujejo, da so na lastne oči videli takih zlatih vrtov, na katerih so bile vse rastline zlate. Taki vrtovi so bili navadno v tleh pod tempeljni, ki so bili solncu posvečeni. Bilo pa je tudi zlatih vrtov pod milim nebom. Na takih vrtih so rastle naravne rastline, in poleg njih so stale podobne — zlate. Vzlasti nam omenjajo pisatelji med temi zlatimi rastlinami visokih zlatih koruznih stebel s strži, in zatrjujejo, da so bila osobito lepa in nataanko izdelana. Te vrtove porobili so Portugalci in toraj se ni čuditi, pa so nagrabili toliko zlata.

Humboldt omenja, da mu je eden potomec peruvanske kraljeve obitelji pripovedoval, da je še en tak zlat vrt, na katerem so stebila s perjem in strži iz suhega zlata narejeni, in da na njih sedé zlate tice. In v to pričo veruje ves narod, ali trdi, da se ne sme nikdo dotakniti tega vrta, ker bi sicer pri tisti priči umrl, nego morajo počakati, da se zopet povrne njihovo cesarstvo.

Slovenska Matica

71. odborova seja „Matice Slovenske“

dné 23. decembra.

Navzočnih 14 odbornikov, med njimi dva unanja (gg. Wiesthaler in Žolgar); predseduje g. J. Marn.

Gosp. prvosednik naznani, da sta pregledala in potrdila zapisnik o 70. odborovi seji gg. odbornika Pleteršnik in Wiesthaler.

Prvosednik čestita v svojem pa v odborovem imenu navzočnemu g. ravnatelju Wiesthalerju k njegovemu povišanju, se mu zahvaljuje za njegovo dosedanje marljivo sodelovanje in izreka trdno nadejo, da bo tudi kot unanji odbornik Matico krepko podpiral. Gosp. Wiesthaler se zahvaljuje za laskavo priznanje in obljubi tudi v prihodnje Matici na korist delovati, kolikor bo pri njegovih skromnih močéh mogoče. — Pri tej priliki sklene odbor tudi pridnim dijakom c. kr. nižje gimnazije v Kranji darovati več primernih knjig iz društvene zaloge. Gosp. ravnatelj se v imenu dijakov za to darilo zahvali.

Za družega ključarja imenuje odbor g. prof. Antona Zupančiča, za družega verifikatorja odborovih zapisnikov g. prof. M. Pleteršnika.

Gosp. prof. Scheiniggu v Celovcu se dovoli, da pregleda in po potrebi porabi Vrazovo literarno zapuščino.

Nagrade pisateljem in korektorjem letošnjih društvenih knjig se odobré z nekterimi spremembami večinoma v zmislu dotičnih nasvetov književnega odseka.

Določijo se kupne cene posameznim iztisom letošnjih društvenih knjig, ki utegnejo ostati še v zalogi, in sicer posameznim iztisom dr. Kosove „Spomenice tisočletnice Metodove smrti“ po 80 kr., „Letopisa“ za leto 1885. po 1 gld. 80 kr.

Poročilo o stanju tiska društvenih knjig se vzame na znanje z nekterimi opomini za prihodnje delovanje.

Po daljšem posvetovanju o knjigah za prihodnje leto, kojih naj bi bile tri, se odloči odbor konečno za to, da izda Matica: a) „Letopis“ za l. 1886. v obsegu kakih

22—24 tiskovnih pol. (Urednik mu bo g. prof. Levec; obliko naj ima isto, vsebino podobno; poziv na pisatelje je že tiskan v letošnjem Letopisu) b.) Kot leposlovno knjigo nekoliko popravljeno povest „Koča za vasjo“; iz poljskega od Kraszewskega prestavil Podgoriški. (Knjiga ima obsežati kakih 12 tiskovnih pol.) c.) Kot tretjo knjigo kak daljši spis znanstvenega sadržaja, ki naj bi obsežal 10—12 tiskovnih pol, po katerem naj odbor še poizveduje.

Pri tej priliki se je nekaj spisov, ki jih ima Matica na razpolaganje, po zaslišanji dotičnih strokovnjaških ocen potrdilo, nekaj se jih je sklenilo vrniti gg. pisateljem, ker ne ugašajo društvenim zahtevam, zopet druge je sklenil odbor pospeševati.

Hiša na Bregu št. 8 se ponudi v nakup pod nekoliko zljajšanimi pogoji.

Poročilo odseka za Kopitarjevo zadevo o njegovem dosedanjem delovanju vzame odbor na znanje in se zjediní v tem, kako ravnati nadalje.

Matica je poslala vodstvoma ljudskih šol v Cirknici in Gorjah več založnih knjig za njihovi knjižnici in odbor je sklenil jednako prošnjo vodstva ljudske šole v št. Jurji na Pesnici pa g. P. Miklavca v Ribnici na Pohorji ugodno rešiti.

O vseh Svetih je položila Matica v imenu društva českých architektov in inženirjev na Resslov grob venec in obljubila, od društva v to naprošena, mu tudi v prihodnje vstreči.

Ukaz mestnega magistrata gledé naznanila občnih zborov in sprememb v odboru se vzame na znanje.

Gosp. J. Kralj, posestnik v Jlijaševcih pri Ljutomeru, je jedno svojo delnico od banke Slavije, v znesku 7 gold., daroval Matici, drugo, v istem znesku, za oltar ss. Cirila in Metoda. Odbor mu je poslal za to darilo zahvalno pismo.

Knjigotržcu g. Coppagu v Gorici, ki želi dobivati Maticine založne knjige v komisijo, odbor prošnjo odbije z ozirom na dotični sklep 66. odborove seje.

Obširneje poročilo o književnem prirastku in o udih (prirastek, odpadek, podlaga novemu popravljenemu imeniku itd.) se vzame na znanje.

Za Zagreb je prevzel poverjenišvo kr. gimnazijski profesor in vseučiliški docent g. dr. Celestin. Gledé nekaterih poverjeništev (Trnovo, Trebnje, Lašiče, Krško, Reka in Zgornji Rož), ki so izpraznjena vsled smrti ali pa premeščenja bivših gg. poverjenikov, sestavijo in sprejmó primerni nasveti.

Od zadnje odborove seje so pristopili društvu na novo:

A.) Kot ustanovnik:

Semenišče mladeniško v Trstu.

B.) Kot letniki:

Gosp. Artel Anton, c. k. gimn. profesor v Beljaku.

„ Bartelj Srečko, knjigovodja v Trstu.

„ Berčič Peter, administrator v Spodnjem Logu.

„ Bunc Ivan, meščanski učitelj v Trstu.

Čitalnica hrvatska v Kastvu.

Gosp. Držanič Ivan, kaplan pri Fari na Jezeru.

„ Golia Ljudevit, c. k. okr. sodnik v Trebnjem.

„ Jelušič Kazimir, občinski blagajnik v Kastvu.

„ dr. Lesar Josip, knezoškofijski tajnik v Ljubljani.

„ Mahkovec Anton, c. k. koncipijent v Trstu.

„ Mikuš Franc, c. k. sodn. pristav v Mokronogu.

„ dr. Müller Anton, župnik pri Fari na Jezeru.

„ Narobe Ivan, župnik v Divači.

„ Pogačnik Josip, župnik v Kotljah.

„ Reš Franc, posestnik pri Fari na Jezeru.

„ Rihar Franc, mestni kaplan v Škofji Loki.

„ Ščulac Anton, kaplan v Moščenicah.

Gosp. Šinkovec Avgust, kaplan v Mirni Peči.

„ Šmidovnik Anton, kaplan v Žužemberku.

Tržaško podporno društvo.

Gospodična Vičič Ana, meščanska učiteljica v Trstu.

Gosp. Vračko Oskar, c. k. koncipijent v Trstu.

Mnogovrstne novice.

* Dr. Julij Glaser, generalni prokurator najvišjega kasacijskega dvora na Dunaji, umrl je dne 26. decembra zvečer po kratki bolezni (za pljučnico) previden s sv. sakramenti za umirajoče. — Pokojni bil je eden najodličnejših učenjakov sedanosti v svoji stroki: kazenskemu pravu. Še le 19 let star bil je promoviran za doktorja modroslovja, nekaj let kasneje za doktorja prava.

Kmalu postal je docent in potem profesor kazenskega prava na dunajskem vseučilišču. Zmeraj bil je poseben prijatelj prof. Ungerjev, sedanjega predsednika državne sodnije. Za čas Hausnerjevega ministerstva sodeloval je nekaj časa v naučnem ministerstvu, pod Auerspergom pa je bil minister pravosodja od leta 1871. do 1879. Z nastopom ministerstva Taaffejevega imenovan je bil za generalnega prokuratorja. Pokojni rojen je bil 19. marca 1831. leta in je tedaj umrl v starosti 54 let, zapustivši vdovo pa dve hčeri 18 in 16 stari in 11letnega sina. Kot politik bil je pokojnik močna podpora liberalnih vlad, toda tako strasten in zbadljiv, kakor dr. Unger ni bil nikdar. Zadnja leta se pa celó ni več utikal v politiko. (Njegov prijatelj dr. Unger pa je še v zadnji adresni razpravi gosposke zbornice strupeno napadal sedanjo sistemo izrekoma grofa Taaffe-a.

* Poslovanje dunajske mestne občine leta 1884. Ravno kar objavil je dunajski župan Edvard Uhl poročilo o upravi dunajskega mesta v letu 1884., iz katerega posnamemo sledeče črtice:

Domovinstvo za dunajsko mesto oziroma občanstvo podelilo se je 1606 osebam domačim državljanom, pa 297 inostrancem, s temi vred in skupno zadobilo je domačinstvo 1455 žena, pa 3397 otrok. Nasproti pa je 30 dunajskih domačinov nazaanilo, da se izselijo.

Meščanstvo dunajsko proti vplačilu takse podelilo se je 212 osebam.

Pri volitvah za deželni zbor znašalo je število volilcev 30.029, izmed teh pa se je volitev vdeležilo samo 10.155. Pri dopolnilnih volitvah za mestni odbor znašalo je število volilcev 30.029, izmed katerih se je volitve vdeležilo samo 9963.

Število došlih pisem, prošenj in družih vlog znašalo je: pri mestnem odboru 8800, pri predsedstvu 1820, pri magistratnem vodstvu 941, pri magistratu samem pa 427.994.

Denarno poslovanje mesta pokazalo je, da so dohodki znašali memo proračuna več za 1.396.463 gold., stroški pa manj za 317.690 goldinarjev. Dejansko znašali so dohodki 16.836.658 gold., stroški pa 16.666.139 gold. — Prinos državnih davkov za leto 1884. znašal je 18.974.185 gold., za 2% več kot prejšnje leto. Deželne priklade k državnim davkom znašale so 3.934.083 gold., mestne priklade pa 4.691.782 gold. Priklade na najemščine (Zins-Schulkreuzer) dale so dohodkov 5.308.008 gold. Deželni dohodki iz naklad povečali so se za 5%, mestni pa za 3%. Mestne naklade na državni užitninski davek dale so svoto 1.502.990 gold., od katerih pa je mestna blagajnica prejela samo 810.646 gold., vse drugo pa so prejeli drugi zakladi.